

УДК: 355.237:305

DOI: 10.31470/2786-6327/2023/3/65-73

Руслан Мусевич

старший викладач кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення
оперативного факультету,
радник (позаштатний) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків
Національної академії Національної гвардії України
akademikusck@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-6110-5952>
Researcher ID Web of Science: IQV-0006-2023
(майдан Захисників України, 3, м. Харків, 61001, Україна)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ НА ЗАСАДАХ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ

Метою статті є визначення на основі проведених теоретичних і емпіричних досліджень педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу.

На основі аналізу новітніх досліджень розкрито сутність дефініції «педагогічні умови» та конкретизовано поняття «готовність майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу», що стало основою для обґрунтування систематики умов, а саме: соціально-педагогічні, що впливають на мотивацію курсантів; інноваційні, що розширюють можливості використання різних методів навчання; організаційно-педагогічні, що сприяють особистісному саморозвитку курсантів та формуванню у них професійних навичок; навчально-методичні, що полягають у готовності науково-педагогічних працівників до постійного навчання та розвитку; діагностичні, що дозволяють здійснювати оцінку рівня прогресу курсантів шляхом отримання зворотного зв'язку від них; інституційно-організаційні, що забезпечують інституційну спроможність закладу вищої освіти реалізовувати державну гендерну політику України та організовувати практичне забезпечення рівності прав.

У ході дослідження встановлено, що для ефективного формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії на засадах гендерного підходу у вищому військовому навчальному закладі необхідно здійснювати: створення розвивального освітнього простору, що стимулює відповідні соціальні, педагогічні та психологічні механізми формування ціннісного орієнтуру для забезпечення гендерної рівності; стимулювати усвідомлення учасниками освітнього процесу залежності готовності майбутніх офіцерів до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу від запровадження гендерних аспектів в освітню діяльність; спеціальну психологічну підготовку посадових осіб вищого військового навчального закладу з метою формування у них психологічної готовності до запровадження гендерної рівності в освітньому процесі; забезпечення можливості психологічної діагностики та корекції гендерних настанов науково-педагогічних працівників на основі їх рефлексивного самопізнання та прийняття власного типу гендерної ідентичності; застосування інтерактивних методів навчання в освітньому процесі з метою профілактики стереотипних уявлень про роль чоловіка і жінки в українському суспільстві та формування толерантного ставлення до всіх суб'єктів освітньої діяльності незалежно від їхньої статі.

Ключові слова: майбутні офіцери Національної гвардії, гендерний підхід, педагогічні умови, формування готовності, професійна взаємодія, освітній процес.

Ruslan Musevych

senior lecturer of the department of military-social and psychological support of the operational faculty,
adviser (free-lance) on issues of ensuring equal rights and opportunities for women and men in the National Academy of the National Guard of Ukraine
e-mail: akademikusck@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-6110-5952>
Researcher ID Web of Science: IQV-0006-2023
(3, Zahysnykiv Ukrainy maidan, Kharkiv, Ukraine, 61001)

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMING THE READINESS OF FUTURE OFFICERS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE FOR PROFESSIONAL INTERACTION WITH MILITARY OFFICERS ON THE BASIS OF A GENDER APPROACH

The purpose of the article is to determine, on the basis of theoretical and empirical research, pedagogical conditions for the formation of the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for professional interaction with military personnel based on the principles of a gender approach.

Based on the analysis of the latest research, the essence of the definition of «pedagogical conditions» was revealed and the concept of «readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for professional interaction with military personnel based on the principles of a gender approach» was specified, which became the basis for substantiating the systematics of conditions, namely: socio-pedagogical, influencing on the motivation of cadets; innovative ones that expand the possibilities of using various teaching methods; organizational and pedagogical ones that contribute to the personal self-development of cadets and the formation of their professional skills; educational and methodical, consisting in the readiness of scientific and pedagogical workers for continuous training and development; diagnostic, allowing to evaluate the level of progress of cadets by receiving feedback from them; institutional and organizational, which ensure the institutional capacity of the higher education institution to implement the state gender policy of Ukraine and to organize the practical ensuring of equal rights.

In the course of the study, it was established that in order to effectively form the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for professional interaction on the basis of a gender approach in a higher military educational institution, it is necessary to implement: the creation of a developmental educational space that stimulates the appropriate social, pedagogical and psychological mechanisms for the formation of a value orientation to ensure gender equality; to stimulate awareness among the participants of the educational process of the dependence of the readiness of future officers for professional interaction with military personnel on the basis of a gender approach on the introduction of gender aspects into educational activities; special psychological training of officials of a higher military educational institution with the aim of forming their psychological readiness for the introduction of gender equality in the educational process; ensuring the possibility of psychological diagnosis and correction of gender guidelines of scientific and pedagogical workers based on their reflexive self-knowledge and acceptance of their own type of gender identity; the use of interactive learning methods in the educational process with the aim of preventing stereotypical ideas about the role of men and women in Ukrainian society and forming a tolerant attitude towards all subjects of educational activity, regardless of their sex.

Key words. *future officers of the National Guard, gender approach, pedagogical conditions, formation of readiness, professional interaction, educational process.*

Постановка проблеми. Державна гендерна політика України та зростання уваги до питань гендерного підходу в військовій освіті країн-членів та партнерів НАТО надає поштовх для

пошуку шляхів розвитку вітчизняної військової освіти на засадах гендерного підходу. Одним із способів реалізації цього питання у вищих військових навчальних закладах Національної гвардії України є розробка та створення педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу,

У сучасній науково-педагогічній літературі поняття «педагогічні умови» розкрито. Цей термін розглядається в наукових працях багатьох учених (Бабанський, 1989; Манько, 2000; Хриков, 2011; Бойчук, 2016; Горбатюк, 2011; Дольнікова, 2016; Іонова, 2000; Лозова, 2020; Мороз, 2011; Олійник, 2017; Підласний, 2019; Хазова, 2010; Прокопенко, 2008; Шереметова, 2009 та ін.), кожен з них має своє бачення й розкриває різні аспекти цієї категорії. Але сьогодні в науковій літературі не розкрито поняття «педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу» і воно потребує додаткового дослідження з урахуванням : потреб суспільства на підготовку офіцера; вимог стандартів вищої освіти; результатів аналізу педагогічних і методичних джерел щодо професійної підготовки майбутніх офіцерів; специфіки гендерного підходу; результатів діагностування рівнів сформованості готовності до професійної взаємодії на засадах гендерного підходу майбутніх офіцерів.

Гендерний підхід є частиною освітньої практики та сприяє формуванню майбутніх офіцерів Національної гвардії України, розвиває у них навички, знання та розуміння потенційних можливостей жінок і чоловіків на військовій службі (Пінчук І. О., 2023: с. 51). Це в свою чергу потребує визначення комплексу педагогічних умов з урахуванням: потреб суспільства на підготовку офіцера; вимог стандартів вищої освіти; результатів аналізу педагогічних і методичних джерел щодо професійної підготовки майбутніх офіцерів; специфіки гендерного підходу; результатів діагностування рівнів сформованості готовності до професійної взаємодії на засадах гендерного підходу майбутніх офіцерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Довідкова література трактує умову як «необхідну обставину, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь» (Іщенко В. С., 2017). Відтак, в контексті освіти та навчання, умова – це засадничі обставини, необхідні для створення сприятливого освітнього середовища, що допомагатиме освітянам успішно досягати поставлених цілей у навчанні та в житті.

В. Загвязінський розглядає умови як зовнішні та внутрішні обставини, що сприяють або перешкоджають дії факторів розвитку, наприклад, готовність до діяльності, стимулююче середовище, матеріально-технічна й ресурсна забезпеченість тощо. Якщо поняття «умови» трактується широко, тоді до них включають причини, фактори розвитку, технології, методики, засоби навчання, виховання й розвитку, адміністративний супровід тощо (Педагогический словарь, 2008).

В. Мельніченко під умовами розуміє необхідні і достатні обов'язкові обставини, що визначають, зумовлюють існування та розвиток відповідного освітнього простору. Фундаментально розглянув понятійно-термінологічний апарат педагогіки В. Полонський. На його думку, умови повинні впливати на фізичний, психологічний, моральний розвиток людини, її навчання й виховання, формування особистості (Полонский В. М., 1999).

У словнику-довіднику з професійної педагогіки педагогічні умови ототожнюються з обставинами, за яких відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей (Словник-довідник з професійної педагогіки, 2006: с. 243].

Погоджуємося з В. Андреевим, який вбачає в педагогічних умовах результат цілеспрямованого відбору, констатування та застосування елементів змісту, методів, прийомів та організаційних форм для досягнення дидактичних цілей. В. Курок педагогічними умовами називає «сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, засобів, методів, прийомів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на досягнення поставленої мети» (Курок В., 2004).

Згідно розуміння Р. Серьожникової педагогічні умови втілені у сукупності об'єктивних можливостей, змістовних форм, методик та прийомів (Серьожникова Р. К., 2003). С. Висоцький визначав педагогічні умови як сукупність можливостей навчання та методів його здійснення для досягнення кінцевого результату. В даному контексті умови є динамічним регулятором інформаційних, особистісних, психологічних та педагогічних чинників освітнього процесу (Висоцький С. В., 1999).

Хриков Є. педагогічні умови визначає як обставини, які обумовлюють певний напрямок розвитку педагогічного процесу (Хриков Є., 2022).

Проведений аналіз свідчить про те, що сучасне розуміння поняття «педагогічні умови» ускладнюється різноманіттям напрямів досліджень науковців. Педагоги та дослідники розглядають педагогічні умови формування і розвитку особистості (як педагога, так і суб'єкта, на який спрямовано процес навчання), організації, активізації та модернізації предметної підготовки тощо. Таке різноманіття формулювань свідчить про багатофункціональність та глибокий зміст даного поняття.

У результаті нашого дослідження нами також було встановлено, що в літературі зовсім не розглянуті педагогічні умови формування готовності взаємодіяти на засадах гендерного підходу та педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу, що робить наше дослідження актуальним.

Мета статті. На основі проведених теоретичних і емпіричних досліджень визначити педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу.

Виклад основного матеріалу. Провівши теоретичний аналіз останніх досліджень і публікацій зазначимо, що педагогічні умови є якісною характеристикою основних факторів, процесів і явищ освітнього середовища і для них притаманні такі характеристики: створюються цілеспрямовано й реалізуються в освітньому середовищі; забезпечують вирішення поставленого педагогічного завдання; сприяють планомірності наукового пошуку та надають можливість перевірки його результатів; позитивно впливають на ефективність і результативність освітнього процесу.

У наших попередніх дослідженнях ми дійшли висновку, що «готовність майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії на засадах гендерного підходу» є стійкою здатністю майбутнього офіцера Національної гвардії України здійснювати професійну взаємодію з військовослужбовцями з урахуванням соціальних характеристик та можливостей жінок або чоловіків, стосунків між ними та серед них для задоволення потреб громадян, суспільства і держави під час виконання Національною гвардією України військових та правоохоронних функцій. Цей процес включає такі аспекти: мотиви, інтереси, здібності, темпераментні й характерологічні особливості, знання і уміння, що дозволяють досягти високих результатів професійної діяльності офіцера.

Отже слід визначити педагогічні умови, що дадуть можливість підготувати майбутнього офіцера Національної гвардії України, який буде здатний ефективно здійснювати професійну взаємодію з військовослужбовцями з урахуванням соціальних характеристик та можливостей жінок або чоловіків, стосунків між ними під час виконання Національною гвардією України військових та правоохоронних функцій.

Враховуючи результати аналізу досліджень визначимо педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу. Для цього використаємо такі критерії: потреба суспільства на підготовку офіцера; вимоги стандартів вищої освіти; результати аналізу педагогічних і методичних джерел щодо професійної підготовки майбутніх офіцерів; специфіка гендерного підходу; результати діагностування рівнів сформованості готовності до професійної взаємодії на засадах гендерного підходу майбутніх офіцерів.

Відповідно до критеріїв було запропоновано експертній групі визначити педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу. До опитування було залучено 69 представників Національної академії Національної гвардії України, із них: 18 представників/ць науково-педагогічного складу, 21 інструктора/ку з гендерних питань, 30 офіцерів-слухачів оперативного рівня випускного курсу Академії. Результати опитування представлені на рис. 1.

Рис. 1. Результати опитування експертів щодо визначення педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу.

За результатами опитування були визначено шість основних чинників, які на думку експертів якнайбільше сприятимуть формуванню готовності майбутніх офіцерів до формування готовності до професійної взаємодії на засадах гендерного підходу.

1. Соціально-педагогічні – чинники, що впливають на освітній процес, а також дозволяють керувати ним шляхом встановлення раціональної відповідності із предметним змістом шляхом застосування таких форм, методів та прийомів, що забезпечують ефективність формування готовності.

Заклад вищої освіти має враховувати комплекс стимулів, що заохочують до пізнання та саморозвитку, – в цьому сенсі доречною є індивідуалізація навчання, що передбачає врахування індивідуальних особливостей та потреб курсантів.

При цьому може відбуватися сприяння соціалізації в майбутній професійній взаємодії шляхом створення умов розвитку соціальних і комунікативних навичок, формування цінностей і норм поведінки. Варто враховувати роль індивідуального підходу, особливо в контексті навчання щодо застосування гендерного підходу, адже всі курсанти та курсантки мають свої індивідуальні особливості та потреби, – тому для формування готовності курсантів ці особливості мають бути враховані.

2. Інноваційні – умови, що дають можливість змінити систему освіти, причому усвідомлено й цілеспрямовано з метою удосконалення існуючої системи шляхом використання засобів

інформаційно-комунікаційних технологій під час формування готовності, що сприяє інклюзивності навчання та контролю за навчальною діяльністю.

Інновації в педагогіці розширюють можливості використання різних методів навчання, курсанти можуть краще засвоювати знання через різні методи, такі як візуальне, аудіальне чи кінестетичне навчання.

3. Організаційно-педагогічні – умови, що сприяють особистісному саморозвитку курсантів, допомогу в усвідомленні своїх сильних і слабких сторін, а також формування професійних навичок. Вони включають в себе забезпеченість інформаційно-матеріальним оснащенням, модернізацію форм контролю, посилення структурної взаємодії в навчальному закладі, інтенсифікацію самостійної підготовки курсантів та консультацій з боку викладачів, активізацію самоконтролю курсантами власного рівня формування готовності.

Крім того, важливим є створення комфортного освітнього середовища та стимулювання культури толерантної колективної співпраці, що дає можливість курсантам вчитися один у одного та, водночас, розвивати свої соціальні навички.

4. Навчально-методичні – умови, що спонукають науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти до підвищення кваліфікації з питань гендерного підходу.

5. Діагностичні – умови, що забезпечують реалізацію моніторингу використання гендерного підходу в освітньому процесі. Також під час оцінки освітніх результатів повинна відбуватися перманентна оцінка прогресу кожного курсанта та курсантки, де вкрай важливим є надання зворотного зв'язку з метою надання допомоги у покращенні навичок та вмій у теоретико-практичному розумінні застосування гендерного підходу на військовій службі.

6. Інституційно-організаційні – умови, що сприяють підвищенню інституційної спроможності закладу вищої освіти реалізовувати державну гендерну політику України та організації практичного забезпечення рівності прав та можливостей в освітньому середовищі. З точки зору прикладних аспектів формування даної педагогічної умови слід відзначити такі напрямки дій:

- усунення загроз безпеці чоловіків/жінок (здоров'ю, життю, насильство, порушення прав тощо);
- врахування потреби жінок/чоловіків в побутових умовах на військовій службі;
- забезпечення якісним речовим майном;
- підтримка колег на робочому місці;
- протидія булінгу, насильству, дискримінації та сексуальних домагань.

Практика використання гендерного підходу в освітньому процесі показала, що гендерний підхід має стати наскрізною складовою освітнього процесу, це на нашу думку може бути забезпечено за рахунок повної реалізації принципів формування якостей майбутніх офіцерів на засадах гендерного підходу таких як:

1. Принцип недискримінації – рівне ставлення до осіб незалежно від статі, гендерної ідентичності, інвалідності, раси, кольору шкіри, релігії, переконань, соціального походження, приналежності до національних меншин, майнового стану або за іншою ознакою.

2. Принцип різноманітності – залучення та включення різних осіб і груп осіб в процес прийняття рішень з метою забезпечення врахування різних точок зору та досвіду.

3. Принцип толерантності – повага до свободи іншої особи, її поглядів, думок, поведінки, розуміння та прийняття людської різноманітності.

4. Принцип інклюзивності – забезпечення рівного доступу до можливостей та ресурсів.

5. Принцип справедливості – забезпечення оцінювання військовослужбовців за результатами їх професійної діяльності, розподіл ресурсів з урахуванням їх індивідуальних потреб.

6. Принцип згуртованості – взаємодія військовослужбовців в ході досягнення цілей та завдань професійної діяльності на умовах доброзичливості, взаємопідтримки та взаєморозуміння.

Провівши теоретичний аналіз літератури та емпіричний аналіз результатів опитування учасників освітнього процесу було визначено основні педагогічні умови підготовки науково-педагогічних працівників та посадових осіб управління вищого військового навчального закладу, що можуть сформувати у них гендерну компетентність для формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії на засадах гендерного підходу:

1. Формування розвивального освітнього простору, що стимулює відповідні соціальні, педагогічні та психологічні механізми як засоби формування ціннісного орієнтиру для забезпечення гендерної рівності.

2. Усвідомлення учасниками освітнього процесу залежності готовності майбутніх офіцерів до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу від ефективності запровадження гендерних аспектів в освітню діяльність вищого військового навчального закладу.

3. Здійснення спеціальної психологічної підготовки посадових осіб вищого військового навчального закладу з метою формування у них психологічної готовності до запровадження гендерної рівності в освітньому процесі.

4. Забезпечення можливості психологічної діагностики та корекції гендерних характеристик особистості науково-педагогічних працівників на основі їх рефлексивного самопізнання, сприяння позитивному ставленню до себе як до представника певної статі, усвідомлення та прийняття власного типу гендерної ідентичності тощо (Кравець В. П., Говорун Т. В., Кікінежді О. М. та ін. 2013).

5. Застосування інтерактивних методів навчання в освітньому процесі з метою профілактики стереотипних уявлень про роль чоловіка і жінки в українському суспільстві та формування толерантного ставлення до всіх суб'єктів освітньої діяльності незалежно від їхньої статі.

Як засвідчило опитування учасників освітнього процесу, ефективній реалізації педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу можуть стати негативні дії, що потребують розробки алгоритму щодо протидії їм. Це такі дії як:

1. Навмисне обмеження доступу до необхідної правомірної інформації.
2. Постійна необґрунтована критика та незадовільна оцінка роботи з боку керівництва, надмірна прискіпливість та перевірка поточної роботи.
3. Безпідставна зміна чи погіршення умов роботи та відпочинку (перенесення відпустки на не зручний для час, постійне включення до графіку чергування, періодичне перенесення робочого місця, погіршення умов матеріально-технічного забезпечення).
4. Умисне систематичне встановлення строку, який унеможливило належне виконання доручення (завдання надходять з необґрунтовано коротким строком або після строку виконання чи у кінці останнього дня строку виконання).
5. Вербальна агресія (умисні висловлювання інших осіб, спрямовані викликати негативні переживання, образи, погрози).
6. Поширення чуток та недостовірної інформації серед колективу, що мають негативний вплив на репутацію людини чи групи людей.
7. Соціальна ізоляція в колективі.
8. Навмисне надмірне завантаження роботою у порівнянні з іншими працівниками та/або доручення завдань, які не відповідають рівню компетенції.
9. Непристойні жарти, коментарі, сексуальне домагання чи переслідування.
10. Пошкодження документів, робочого майна тощо.
11. Дискримінація за ознакою статі.

Наведений у статті матеріал дозволяє зробити наступні **висновки**:

1. У науковій літературі не розкрито поняття «педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу» і воно потребує додаткового дослідження.

2. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу повинні створювати можливості для підготувати майбутнього офіцера Національної гвардії України, який буде здатний ефективно здійснювати професійну взаємодію з військовослужбовцями з урахуванням соціальних характеристик та можливостей жінок або чоловіків, стосунків між ними під час виконання Національною гвардією України військових та правоохоронних функцій.

3. Основними чинниками, які якнайбільше сприятимуть формуванню готовності майбутніх офіцерів до формування готовності до професійної взаємодії на засадах гендерного підходу є: соціально-педагогічні; інноваційні; організаційно-педагогічні; навчально-методичні; діагностичні; інституційно-організаційні.

4. Гендерний підхід має стати наскрізною складовою освітнього процесу за рахунок повної реалізації принципів формування якостей майбутніх офіцерів на засадах гендерного підходу таких як: принцип недискримінації; принцип різноманітності; принцип толерантності; принцип інклюзивності; принцип справедливості; принцип згуртованості.

5. Визначено основні педагогічні умови та напрями підготовки науково-педагогічних працівників та посадових осіб управління вищого військового навчального закладу, що можуть сформувати у них гендерну компетентність для формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії на засадах гендерного підходу: створення розвивального освітнього простору, що стимулює відповідні соціальні, педагогічні та психологічні механізми формування ціннісного орієнтиру для забезпечення гендерної рівності; стимулювати усвідомлення учасниками освітнього процесу залежності готовності майбутніх офіцерів до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу від запровадження гендерних аспектів в освітню діяльність; спеціальну психологічну підготовку посадових осіб вищого військового навчального закладу з метою формування у них психологічної готовності до запровадження гендерної рівності в освітньому процесі; забезпечення можливості психологічної діагностики та корекції гендерних настанов науково-педагогічних працівників на основі їх рефлексивного самопізнання та прийняття власного типу гендерної ідентичності; застосування інтерактивних методів навчання в освітньому процесі з метою профілактики стереотипних уявлень про роль чоловіка і жінки в українському суспільстві та формування толерантного ставлення до всіх суб'єктів освітньої діяльності незалежно від їхньої статі.

Подальші перспективи досліджень формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії на засадах гендерного підходу доцільно спрямовувати на розробку моделі формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу.

Список використаних джерел і літератури

1. Висоцкий С. В. (1999). Структура психолого-педагогических условий формирования поисково-творческой направленности личности в процессе обучения. *Научный вестник Південноукраїнського державного університету ім. К. Д. Ушинського : Збірник наукових праць*. Одеса, Вип. 8–9. С. 90–94.
2. Іщенко В. С. (2017). Педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності. *Народна освіта*. Вип. 3. С. 27–33. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5017
3. Кравець В. П., Говорун Т. В., Кікінежді О. М. та ін. (2013). Гендерні дослідження : прикладні аспекти : монографія / За наук. ред. В. П. Кравця. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан. 448 с.
4. Курок В. (2004). Концепція інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання. *Вища освіта України*. № 3 (13). С. 73–78.
5. Педагогический словарь (2008). / Под. ред. В. Загвязинского, А. Закировой. Академия. 352 с.
6. Пінчук І. О. (2023). Реалізація гендерної політики в умовах суспільних трансформацій: збірник тез доповідей учасників Науково-практичної конференції, Черкаси, Черкаси: Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, 252 с.
7. Полонский В. М. (1999). Понятийно-терминологический аппарат педагогики. *Педагогика*. № 8. С. 17.
8. Серьожникова Р. К. (2003) Основы психологии і педагогіки. Київ: Центр навч. літератури, 243 с.
9. Словник-довідник з професійної педагогіки (2006) / Ред.-упоряд. А. В. Семенова. Одеса. 272 с.
10. Хриков Є. (2022). Педагогічні умови в структурі наукового знання. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. Вип. 4. С. 5–10.

References

1. Vysotskyi, S. V. (1999). Struktura psykhologo-pedahohycheskykh uslovyi formyrovanya poyskovo-tvorcheskoi napravlennosti lychnosti v protsesse obucheniya [The structure of psychological and pedagogical conditions for the formation of search and creative orientation of personality in the learning process]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrainskoho*

derzhavnoho universytetu im. K. D. Ushynskoho – Scientific Bulletin of the South Ukrainian State University named after K. D. Ushynsky. Odesa, 8–9, 90–94 [in Ukrainian].

2. Kurok, V. (2004). Kontseptsii inzhenernoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia [The concept of engineering training of future labor education teachers]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher education of Ukraine*, 3 (13), 73–78 [in Ukrainian].

3. Ishchenko, V. S. (2017). Pedagogichni umovy formuvannia analitychnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv iz dokumentoznavstva ta informatsiinoi diialnosti [Pedagogical Conditions for the Formation of Analytical Competence of Future Specialists in Documentation and Information Activities]. *Narodna osvita – Public education*, 3, 27–33. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5017 [in Ukrainian].

4. Serozhnykova, R. K. (2003). *Osnovy psykholohii i pedahohiky [Fundamentals of psychology and pedagogy]*. Kyiv: Tsentr navch. Literatury [in Ukrainian].

5. *Slovyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky* (2006) [Dictionary and reference book on professional pedagogy] / red.-uporiad. A. V. Semenova. Odesa [in Ukrainian].

6. Pinchuk, I. O. (2023). Realizatsiia hendernoi polityky v umovakh suspilnykh transformatsii: zbirnyk tez dopovidei uchasnykiv Naukovo-praktychnoi konferentsii, Cherkasy, Cherkasy: Skhidnoievropeyskyi universytet imeni Raufa Abliazova [ukr., anh., movy].

7. *Genderni doslidzhennia : prykladni aspekty : monohrafiia* (2013) [Gender studies: applied aspects: a monograph] / [V. P. Kravets, T. V. Hovorun, O. M. Kikinezhdi ta in.] ; za nauk. red. V. P. Kravtsia. Ternopil : Navchalna knyha – Bohdan [in Ukrainian].

8. *Pedagogicheskiy slovar* (2008) [Pedagogical dictionary]; pod. red. V. Zagvyazinskogo, A. Zakirovoy. Akademiya [in Russian].

9. Polonskiy, V. M. (1999). Ponyatiyno-terminologicheskiy apparat pedagogiki [The conceptual and terminological apparatus of pedagogy]. *Pedagogika – Pedagogy*, 8, 17 [in Russian].

10. Khrykov, Ye. (2022). Pedagogichni umovy v strukturi naukovoho znannya [Pedagogical conditions in the structure of scientific knowledge]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriya «Pedagogichni nauky» – Bulletin of Bohdan Khmelnytsky Cherkasy National University. Series «Pedagogical Sciences»*, 4, 5–10 [in Ukrainian].

Подано до редакції 25.04.2023 р.

Прийнято до друку 10.05.2022 р.